

Nihon no Hanga

De collectie van gedreven verzamelaars

Amsterdam is sinds enige tijd een klein, maar uiterst interessant nieuw museum rijker. Men toont u er Japanse prentkunst uit de twintigste eeuw. Een bezoek aan dit unieke museum wordt warm aanbevolen.

TEKST: CHRIS UHLENBECK

Bijna twintig jaar geleden bezocht het echtpaar Wessels voor het eerst Japan en ging op zoek naar een van de belangrijkste en meest invloedrijke culturele exportartikelen van Japan: de Japanse prent. Die zoektocht viel gek genoeg niet mee en na een paar valse starts, gekenmerkt door verkeerde aankopen in de verkeerde winkels, begon een lange en zeer intensieve periode van verzamelen in Japan, in de Verenigde Staten en in Nederland. Het bijzondere van de zich snel vormende verzameling was dat deze zich louter richtte op Japanse grafiek van de twintigste eeuw en dan met name de vooroorlogse periode.

Collecties

In Nederland zijn grote institutionele collecties van de klassieke Japanse prentkunst. In Leiden bevindt zich de oudste collectie, die ten dele terug voert op de verzamelwoede van de Duitse arts in Nederlandse dienst, Phillip Franz von Siebold. Hij verzamelde in zes jaar tijd (tussen 1823 en 1828) zo'n 40.000 objecten en vervoerde die naar Nederland. Daaronder waren 1400 prenten, die hij kocht als eigentijdse kunst. Ze zijn nu in het Sieboldhuis en Museum Volkenkunde in Leiden, waar ze de kern vormen van een verzameling van c. 9500 stuks. In het Prentenkabinet van het Rijksmuseum Amsterdam bevinden zich ruim 3200 prenten, een collectie die in de vorige eeuw gevormd is en die snel groeit door een goed acquisitiebeleid en regelmatige schenkingen. Daarnaast zijn er collecties van kleinere omvang in het Groninger Museum, in het Wereldmuseum in Rotterdam, in Museum Bommel van Dam in Venlo en thematische collecties in de maritieme musea in Amsterdam en Rotterdam. Het Van

links Ito Shinsui,(1898-1972): 'Een vrouw uit de stad', 1916. Een van de vroegste prenten van Shinsui, met een prachtige expressie. Voorbeeld van de Shin hanga, (nieuwe prentkunst).

Gogh Museum bewaart de prenten die Vincent samen met zijn broer Theo bijeen heeft gebracht.

Wereldkwaliteit

Al deze publieke verzamelingen kenmerken zich door een accent op de achttiende en negentiende eeuw. En nu, dankzij het echtpaar Wessels, wordt ons nationale bezit aangevuld met de Japanse grafiek uit de twintigste eeuw in het Museum Nihon no Hanga, aan de Keizersgracht in Amsterdam. In 2009 was de verbouwing van het zeventiende-eeuwse grachtenpand Keizersgracht 586 voltooid en werd een eerste selectie van hoogtepunten uit de verzameling getoond. In november zal de achtste tentoonstelling open zijn voor het publiek. De collectie omvat nu ruim 1400 prenten, geïllustreerde boekjes en albums en hoort daarmee tot de allergrootste op twintigste-eeuws gebied buiten Japan. Rond 1900 zat de prentkunst in Japan in het slop. De beste prenten vertrokken naar de Verenigde Staten en Parijs. De Japanse handelaar Hayashi Tadamasu exporteerde in tien jaar tijd, tussen 1884 en 1894, 160.000 prenten naar Parijs. De sociale omstandigheden waaronder de klassieke prentkunst floreerde waren verdwenen en de concurrentie van andere reproductietechnieken werd de prentkunst vrijwel noodlottig. Maar na 1910 kwam er een enorme opleving, als gevolg van twee opmerkelijke omstandigheden.

Kijken naar het Westen

Niet alleen prenten gingen naar Parijs, maar ook Japanse schilders. Velen studeerden bij Franse meesters en maakten kennis met westerse stilis-

tische en compositorische opvattingen, alsmede met de ideeën over grafiek. Grafici zagen dat de prenten in Europa veelal door de kunstenaars zelf werden gedrukt, in tegenstelling tot wat in Japan de gewoonte was. Daar maakte een kunstenaar als Hokusai slechts de ontwerpschets, maar liet het snijden en het afdrukken van de blokken aan specialisten over. De Japanse kunstenaars die dus werden geconfronteerd met de westerse praktijken, besloten het Westen te volgen. Hun slagzin werd, vrij vertaald: 'de guts wordt mijn penseel'. Deze beweging ontwikkelde zich snel vanaf 1912. Er kwamen allerlei gezelschappen en clubjes van gelijkdenkenden. Het debat in kunstkringen bloeide op, ook doordat er een groep kunstenaars onder aanvoering van een charismatische uitgever, Watanabe Shozaburo, zich sterk maakte voor de handhaving van het traditionele productieproces. Hierbij gaf de uitgever de opdracht tot het maken van een prent, maakte de kunstenaar het ontwerp en zorgde de bloksnijder en de drukker voor de uiteindelijke productie.

Twee stromingen

De eerste door het Westen geïnspireerde beweging, wordt de 'creatieve prentkunst', Sosaku hanga genoemd. Zie voor een goed voorbeeld hiervan de illustratie rechts op deze pagina. Voor de tweede, de 'nieuwe prentkunst', Shin hanga, de andere illustraties. Het bijzondere van de collectie Wessels is, dat beide stromingen uitstekend vertegenwoordigd zijn. In de maand november wordt aandacht besteed aan de belangrijkste exponenten van de nieuwe prentkunst. De tentoonstelling 'Kaburaki Kiyokata and His Pupils' staat stil bij de schitterende prenten van vrouwen, van kunstenaars als Ito Shinsui (1898-1972) en Torii Kotondo (1900-1976). Deze gevoelige portretten van vrouwen, met hun verstilde, enigszins contemplatieve uitstraling, fascineren door hun technische perfectie en door het besef dat de term 'nieuwe prentkunst' terecht door de kunstenaars wordt gehanteerd. Deze vroeg-twintigste-eeuwse prenten vormen een enorme stijlbreuk met dat wat wij kennen als de klassieke vrouwenportretten van beroemde grootheden uit de late achttiende eeuw, zoals Kiyonaga, Choki en vooral Utamaro. Het museum Nihon no Hanga, in zijn schitterende zeventiende-eeuwse behuizing, omvat een drietal tentoonstellingszalen, alsmede een volledig ingerichte Japanse kamer en een prachtige tuin met een Japans accent. De collectie is alleen in de maanden mei en november, gedurende de vrijdag, de zaterdag en de zondag te bezoeken, telkens van 12.00 tot 16.00 uur. Op de vrijdag wordt om 14.00 uur een gratis rondleiding gehouden. Indien u wilt weten wat er zich in de Japanse grafiek na 1900 afspeelde, dan zal dit particuliere museum u zeker antwoord geven.

De traditie in Japan was dat de uitgever van prenten de opdracht tot het maken gaf. De kunstenaar maakte dan het ontwerp en de bloksnijder en de drukker voerden dat uit.

linksboven

Kawase Hasui (1883-1957): 'Ochano-mizu', 1926. Hasui was de belangrijkste landschapkunstenaar van de twintigste eeuw. Hij heeft bijna zeventienhonderd prenten gemaakt. Voor de productie van deze sneeuwscène zijn ongeveer dertig drukgangen nodig geweest.

boven

Onchi Koshiro (1891-1955): 'Le Printemps', 1927. Een voorbeeld van de creatieve prentkunst, met grove lijnen en veel textuur.

MEER WETEN

Bezoeken

Nihon no Hanga
Keizersgracht 586
Amsterdam
www.nihon-no-hanga.nl

Expositie:

Kaburaki Kiyokata and his Pupils